

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності __242 Туризм__
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою

Туризм
(назва освітньої програми)

на тему: «Стан та перспективи розвитку лікувально-оздоровчого туризму в
Одеському регіоні»

Виконавець:

Студентка факультету міжнародної
економіки

Жулай Ілона Русланівна

(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

Науковий керівник:

_____ к.е.н. _____

(науковий ступінь, вчене звання)

_____ Нсчева Наталя Валеріївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові) _____ /підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи обумовлюється тим, що індустріальний розвиток цивілізації, забруднення екологічних систем навколо великих промислових районів, збільшення психологічного навантаження на людину через прискорення темпу життя, змушує все більшу кількість людей шукати відпочинок та оздоровлення в поки що екологічно благополучних регіонах світу. Таким чином, у багатьох державах обслуговування рекреантів стало не лише самостійною галуззю економіки, але й життєво необхідною формою задоволення потреб людини. Володіючи величезним природнім потенціалом, Україна усвідомлює необхідність розвитку рекреаційно-туристичної інфраструктури.

Відвідавши нашу Україну, туристи мають можливість не тільки відпочити і відтворити функціональні можливості свого організму, але й ознайомитись з її історією та культурою. Саме тому організація оздоровчо-рекреаційної діяльності в Україні є актуальним питанням сьогодення.

Інтеграція України до Європейської спільноти вимагає від керівництва держави термінових рішень щодо вдосконалення соціального комплексу, у тому числі рекреаційного. Турбота про охорону та зміцнення здоров'я населення є одним з найважливіших завдань цивілізованого суспільства. Адже високий потенціал фізичної та розумової діяльності людей служить передумовою їх повноцінного життя.

Саме ці завдання спрямована вирішувати санаторно-курортна рекреація. Загальносвітова мода на здоровий зовнішній вигляд поступово охоплює Україну: за останні десять років вітчизняний ринок оздоровчого закордонного туризму зріс майже на третину. З огляду на те, що Україна має один із найкращих природних лікувально-оздоровчих потенціалів у Європі, питання вдосконалення санаторно-курортного комплексу стає одним з найпріоритетніших напрямів розвитку вітчизняного туризму, зокрема його лікувально-оздоровчого виду, що призводить до поповнення бюджету і

зміцнення державної економіки в цілому.

Метою кваліфікаційної роботи є вивчення аналізу сучасного стану лікувально-оздоровчої діяльності, санаторно-курортної та рекреаційної бази в Україні та Одеському регіоні, виявленні основних проблем, які гальмують їх розвиток, а також у пропонуванні певних заходів щодо їх вирішення.

У відповідності з поставленою метою в даній роботі вирішуються наступні **завдання**:

- визначити сутність і значення санаторно-курортного комплексу у системі туристичної діяльності;
- вивчити особливості класифікації лікувально-оздоровчих закладів у туристичній індустрії;
- проаналізувати стан лікувально-оздоровчого туризму України у порівнянні з країнами центральної Європи;
- оцінити рекреаційні умови і ресурси в Одеському регіоні;
- виявити роль і місце лікувально-оздоровчого туризму і рекреаційного господарства в економіці Одеського регіону;
- запропонувати напрями підвищення ефективності функціонування лікувально-оздоровчих закладів в Україні;
- запропонувати шляхи вдосконалення інфраструктури вітчизняного лікувально-оздоровчого туризму з урахуванням зарубіжної практики.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 50 найменувань та 3 додатків. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінок. Основний зміст викладено на 89 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 5 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні засади у дослідженні лікувально-оздоровчого туризму» досліджено сутність і значення санаторно-курортного

комплексу у системі туристичної діяльності, вивчено особливості класифікації лікувально-оздоровчих закладів у туристичній індустрії.

У другому розділі «Аналіз стану лікувально-оздоровчого туризму в Україні та в Одеському регіоні» проаналізовано стан лікувально-оздоровчого туризму України у порівнянні з країнами центральної Європи, оцінені рекреаційні умови і ресурси в Одеському регіоні, виявлена роль і місце лікувально-оздоровчого туризму і рекреаційного господарства в економіці Одеського регіону.

У третьому розділі «Шляхи підвищення ефективності лікувально-оздоровчого туризму в Україні та Одеському регіоні» запропоновано напрями підвищення ефективності функціонування лікувально-оздоровчих закладів в Україні та шляхи вдосконалення інфраструктури вітчизняного лікувально-оздоровчого туризму з урахуванням зарубіжної практики

ВИСНОВКИ

1. Визначено сутність і значення санаторно-курортного комплексу у системі туристичної діяльності. Отже, суб'єкти санаторно-курортного туризму (а саме контрагенти чи виконавці послуг): санаторії, пансіонати, будинки відпочинку тощо повинні бути розташовані у відповідних місцевостях, які володіють необхідними природними ресурсами. Такі місцевості, як правило, і є курортами. Згідно із Законом України «Про курорти», курорт - це освоєна природна територія на землях оздоровчого призначення, що має природні лікувальні ресурси, необхідні для їх експлуатації будівлі та споруди з об'єктами інфраструктури, які використовуються з метою лікування, медичної реабілітації, профілактики захворювань та для рекреації, підлягає особливій охороні.

2. Вивчено особливості класифікації лікувально-оздоровчих закладів у туристичній індустрії. Виявлено, що якщо у дефініціях секторів туризму, пов'язаних зі спа-лікувальним туризмом, все-таки прослідковуються певні узагальнення, то у класифікації спа-закладів (або лікувально-оздоровчих

закладів) взагалі відсутній єдиний стандарт. Різні державні та недержавні організації, професійні об'єднання пропонують свої класифікації спа-закладів. Найбільш повну класифікацію спа-закладів запропонувала Європейська СПА Асоціація ISPA). Відповідно до неї розрізняють: спа-клуби, медичні спа, мінеральні спа, спа-готелі, денні спа, спа-круїзи (морські, річкові, озерні тощо).

Українська СПА асоціація та Союз професіоналів СПА, готелів та велнес-курортів України – єдині, виявлені експертом професійні національні СПА-асоціації в Україні, – не пропонують власних класифікацій. Натомість в Україні існує офіційна статистична класифікація санаторно-курортних і оздоровчих закладів, яка включає санаторії, пансіонати з лікуванням, санаторії-профілакторії, будинки і пансіонати відпочинку, бази та інші заклади відпочинку, а також заклади 1-2 денного перебування. В Україні ті ж класи об'єднані в категорію «спеціалізовані засоби розміщення» на противагу «загальним засобам розміщення (готельних та аналогічних засобів розміщення)».

В Україні законодавством визначається тільки поняття «санаторно-курортні та оздоровчі заклади», а поняття спа-велнес туризму у нас слугують для означення додаткових готельних послуг чи послуг побутового обслуговування населення (у випадку спа-центрів).

3. Проаналізовано стан лікувально-оздоровчого туризму в Україні у порівнянні з країнами Центральної Європи. Україна має все необхідне для розвитку сучасної туристичної індустрії. Перебуваючи в центрі Європи на перехресті транспортних сполучень, наша країна має, до того ж, сприятливі природно-кліматичні умови, багату історико-культурну спадщину, національно-етнографічні, людські і матеріальні ресурси. Загальна площа придатних для туризму і відпочинку природних ландшафтів становить 9,4 млн. га, які і до теперішнього часу ще повністю не освоєні. На території нашої держави налічується понад 125 тис. пам'яток археології, архітектури, історії та мистецтва, працюють сотні унікальних музеїв.

Аналіз і оцінка сучасного стану санаторно-курортного комплексу на території України свідчить про те, що курортна рекреація повинна стати пріоритетною сферою перспективного розвитку туризму нашої держави. Оздоровчо-лікувальний туризм може забезпечити значні валютні надходження, сприяти зміцненню національної грошової системи і створити у цій сфері нові робочі місця.

За кількістю іноземних туристів, що відпочивали з лікувально-оздоровчою метою, ми значно відстаємо від досліджуваних країн: від Чехії – у 13,1 рази, від Угорщини – у 11,2 рази, від Словаччини – у 2,6 рази, та від Польщі – у 1,6 рази.

За лікувально-оздоровчу діяльність Україна отримала дохід у 9 507 504 у.о., в той час як Польща отримала 28 127 989 у.о. І хоча наша країна, і сусідня Польща мають найнижчі показники кількості іноземних туристів, які відпочивали з лікувально-оздоровчою метою, та все ж, завдяки обслуговуванню туристів-резидентів отримують найбільші доходи серед досліджуваних країн за лікувально-туристичну діяльність.

Порівняльна характеристика ринку лікувально-оздоровчих послуг України та країн Центральної Європи свідчить про те, що вітчизняний ринок має свої проблеми. І хоча за кількісними показниками діяльності Україна не поступається досліджуваним країнам, проте ми можемо перейняти їх досвід організації лікувально-оздоровчого туризму шляхом створення єдиного органу контролю, моніторингу та підтримки курортів та підприємств. Потрібно створити законодавчі та нормативні акти, які б виключали суперечності щодо трактування терміну «лікувально-оздоровчого туризму» та його основних понять.

4. Здійснена оцінка рекреаційних умов і ресурсів в Одеському регіоні. Одеська область знаходиться серед регіонів-лідерів України за рекреаційним потенціалом. Головною особливістю території Одеської області є її приморське положення, широкий «вихід» до моря і положення на європейських і світових водних шляхах (вагомий чинник міжнародного

туризму). Одещина має високий рекреаційний природно-ресурсний потенціал, зокрема, теплий клімат, морські пляжі, лікувальні грязі, джерела мінеральних вод, ропу лиманів та озер, унікальні природні комплекси, мальовничі краєвиди, мисливські та рибальські угіддя, акваторії лиманів, озер, моря, придатні для водного спорту та оздоровлення. Поєднання всіх цих факторів створює умови, надзвичайно сприятливі для організації відпочинку і розвитку рекреаційно-туристичної діяльності.

У структурі рекреаційного потенціалу Одеської області визначальну роль відіграють цілющі фактори причорноморських лиманів: особливий мікроклімат, вода лиманів з розчиненими в ній солями (ропа), пісок їх узбережжя, лікувальні грязі. Найбільш інтенсивно використовуються грязі Куяльницького лиману, найбільш якісні за властивостями, і Будацького та Тилігульського лиманів.

Невід'ємною і важливою складовою рекреаційних ресурсів є мінеральні води. В межах території Одеської області розташовано кілька провінцій з мінеральними водами: азотні різного іонного складу (термальні), хлоридні, натрієві і кальцієво-натрієві - у центральній частині області, на півночі – сульфатні різного катіонного складу та гідрокарбонатно-сульфатнохлоридні натрієві, у південній частині – метанові та азотно-метанові (гідрокарбонатно-хлоридні натрієві, кальцієві та магнієво-кальцієві).

Грязі Одеського регіону активно використовуються для лікувальних цілей. Курорт Сергіївка використовує грязі Будацького, курорт Куяльник - Куяльницького лиману. Донні відкладення Куяльницького лиману переважно складаються з мулу, піску, глини. Лікувальні грязі (чорний та темно-сірий мул) займає центральну, глибоководну частину лиману, прибережні ділянки складені пісками, глинами і зеленувато-сірими мулами.

5. Виявлена роль і місце лікувально-оздоровчого туризму і рекреаційного господарства в економіці Одеського регіону. *Рекреаційний комплекс* є одним з перспективних і пріоритетних секторів господарства

Одещини. Це розгалужений міжгалузевий комплекс, що охоплює такі види діяльності, як лікувально-оздоровча, масовий відпочинок, спортивний відпочинок, туризм. З одного боку, рекреація і туризм зачіпають практично всі сектори і галузі господарства: промисловість, сільське господарство, транспорт та інфраструктурні галузі, соціальну сферу в цілому, сферу обслуговування, соціальну інфраструктуру, культуру, освіту, науку, управління.

З другого - у складі господарського комплексу формуються напрямки економічної діяльності і галузі, безпосередньо пов'язані з рекреацією та туризмом, такі як масовий відпочинок населення - неорганізований і організований, і туризм. Існує також і потужна *сфера побутової рекреації населення*, яка на даний час ще не позначена як складова господарського комплексу і яка, тим не менш, потребує і дослідження, і планування, і управління. Географи традиційно називають рекреаційно-туристичне господарство країни чи регіону рекреаційним або ж рекреаційно-туристичним комплексом, підкреслюючи його міжгалузевий склад і характер.

6. Запропоновано напрями підвищення ефективності функціонування лікувально-оздоровчих закладів в Україні. Для вдосконалення діяльності закладів санаторно-курортного та оздоровчого профілю запропоновано вжити низку заходів: створити дієві умови для залучення інвестицій у розвиток санаторно-курортної діяльності з метою модернізації матеріально-технічної бази наявних комплексів, закупівлі сучасного медичного обладнання, підвищення комфортабельності перебування відпочиваючих та якості їх обслуговування; встановити систему податкових пільг для санаторно-курортних та оздоровчих закладів, а також для підприємств, які купуватимуть путівки для своїх співробітників, з метою підвищення підприємницької активності у цій сфері; створити дієвий механізм соціального захисту населення для гарантування державою оплати конкретних санаторно-курортних путівок конкретним споживачам;

забезпечити конструктивну взаємодію органів державної влади України та її суб'єктів для комплексного раціонального використання природно-рекреаційних ресурсів та їх збереження; розробити та впровадити державну і регіональні програми розвитку санаторно-курортної галузі для координації зусиль усіх сторін, зацікавлених в її успішному функціонуванні т.д.

Сьогодні серед основних завдань для розвитку сучасної вітчизняної системи лікувально-оздоровчого туризму (у розрізі спа) виділяють: розробка і впровадження стандартів відповідності якості, використання ресурсів, вимог до устаткування, що залучається для СПА-процедур; включення критеріїв Європейської асоціації курортів (ЄАК) до правової бази України; підготовка інструкцій та положень для СПА-кабінетів; розробка стандартів сумісності СПА-процедур, СПА-програм, методик застосування СПА-процедур, показань і протипоказань; підготовка програм навчання персоналу, підготовки лікарів для якісної роботи в СПА-кабінетах і центрах; обґрунтування використання і проведення оздоровчих і естетичних методик в СПА; створення сучасної системи контролю стану пацієнта; впровадження стандартів якості надання послуг і рівня проведення процедур.

7. Запропоновано шляхи вдосконалення інфраструктури вітчизняного лікувально-оздоровчого туризму з урахуванням зарубіжної практики. Сучасна інфраструктура лікувально-оздоровчої сфери Одеського регіону вимагає суттєвих змін у напрямку вдосконалення, модернізації та суттєвих інвестувань. На порядку денному стоїть: збереження лікувальної спеціалізації курортів, створених на базі високоякісних кліматичних, бальнеологічних і грязьових ресурсів, в яких створені унікальні високоефективні методики курортного лікування, проведення їх комплексної модернізації; створення бальнеогрязелікувальних комплексів на озерах та лиманах; налагодження виробництва та експорту лікувальної та парфумерно-косметичної продукції;

- розширення лікувально-профілактичних послуг здравниць і готелів (SPA-програми, короткострокові «тури краси» тощо).

На регіональному рівні пропонуємо наступні кроки для удосконалення функціонування лікувально-оздоровчого сектору Одеського регіону: розширення споживчої аудиторії українського лікувально-оздоровчого тур продукту.